

УДК 336:774

К. В. Лозінська,
викладач, Вінницький кооперативний інститут

ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКУ ЛІЗИНГОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

У статті досліджується сучасний стан ринку лізингових послуг. Аналізується національна законодавча база щодо використання лізингових операцій у процесах інвестування в українську економіку.

The article examines the current state of the leasing market. Analyzed national legislation on the use of leasing in the process of investing in the Ukrainian economy.

Ключові слова: лізинг, інвестиції, компанія, інфраструктура, держава, банк, кредит.
Key words: investment company, infrastructure, state bank, credit.

ВСТУП

У нашій країні недостатньо уваги приділяється дослідженню концептуальних аспектів функціонування лізингового ринку, принципам здійснення державної політики в сфері лізингу та його використання як інвестиційного інструмента. Розвиток лізингу неможливий без створення умов, сприятливих для організаційно-правових механізмів лізингу, які забезпечили б ефективну взаємодію всіх його учасників. Тобто йдеться про ринок лізингу, який виступає складовою частиною сучасного ринку капіталу як головного елемента системи господарювання та механізму реалізації ринкової економіки. Ринок лізингу в Україні є формою реалізації дієвих інструментів фінансування капіталовкладень підприємств. Він сприяє взаємодії суб'єктів господарювання з приводу отримання доступу до найновішої техніки і сучасних технологій, відіграючи таким чином важливу роль у процесі активізації інвестиційних процесів та модернізації економіки країни. Проблема системного підходу до лізингового ринку з боку держави, на наш погляд, має вирішальне значення для оптимізації та підвищення ефективності діяльності підприємства. Незважаючи на те, що Україна має досить високий потенціал для розвитку ринку лізингу, існує ряд аспектів, що стримують цей розвиток. А саме: нестача повної і компетентної інформації про лізинг, його можливості і переваги, а також відсутності кваліфікованих фахівців у цій сфері; відсутність нормативно-правової бази, що детально регламентує лізингову діяльність; відсутність підтримки з боку держави.

Питання з дослідження теоретичних засад організації лізингових відносин вивчали такі

вітчизняні науковці, як С.І. Брус, Н.Н. Внукова, Б.Л. Луців, В.І. Міщенко, Р.П. Саблук, Н.Г. Слав'янська, Г.О. Холодний, Т.І. Хомуляк, В.С. Марцин та ін. Належне місце у дослідженні лізингу займають праці російських науковців: В. Газмана, В. Горемікіна, В. Джухи, Е.І. Кабатової, Д. Лелецького, Д. Овчарова, А. Прилуцького, О. Смирнова та ін. Серед українських учених, які на сучасному етапі займаються економічними дослідженнями лізингу, в нашій державі особливої уваги заслуговують праці Н. Внукової, І. Зятковського, В. Кочеткова, Б. Луціва, О. Лях, В. Міщенка, В. Мосійчука, О. Ольховикова, І. Покотило, Н. Слав'янської, Я. Усенка та ін. Не дивлячись на досить глибоке вивчення проблематики ринку лізингових послуг багатьма науковцями, все ж залишається відкритим питання його розвитку та покращення.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Розвиток лізингу неможливий без створення умов, сприятливих для організаційно-правових механізмів лізингу, які забезпечили б ефективну взаємодію всіх його учасників. Тобто йдеться про ринок лізингу, який виступає складовою частиною сучасного ринку капіталу як головного елемента системи господарювання та механізму реалізації ринкової економіки. Ринок лізингу в Україні є формою реалізації дієвих інструментів фінансування капіталовкладень підприємств. Він сприяє взаємодії суб'єктів господарювання з приводу отримання доступу до найновішої техніки і сучасних технологій, відіграючи таким чином важливу роль у процесі активізації інвестиційних процесів та модернізації економіки країни.

РЕЗУЛЬТАТИ

Через багатогранність лізингових відносин, ринок лізингу поєднав у собі елементи ринку реальних активів та фінансового ринку. Якщо йдеться про класичну схему взаємовідносин між суб'єктами лізингового бізнесу, посередником в якій виступає лізингова компанія або комерційний банк та об'єктами угоди є матеріальні активи (елементи основних фондів), то лізинговий ринок є складовою ринку реальних активів.

Однак, якщо на вихідному етапі організації лізингу банківська установа надає лізинговий кредит лізинговій компанії або безпосередньо позичальнику — лізингоотримувачу, тобто між зазначеними вище суб'єктами виникають кредитні відносини, які характеризують особливості кредитного ринку (або ринку банківських позик), то частина лізингових відносин реалізується на фінансовому ринку. Отже, в основі руху грошових коштів на фінансовому ринку є довгострокові кредитні відносини, що трансформуються у грошові відносини та завершуються на ринку реальних активів.

Для того, щоб ринок лізингу ставав дедалі більш дієвою та прозорою складовою сучасного ринку капіталів, необхідна розвинена інфраструктура, тобто система соціально-економічних, політичних умов та відповідних заходів, що мають проводитися на державному рівні, які сприятимуть забезпеченню ефективного функціонування лізингу. У світовій практиці інфраструктуру будь-якого ринку прийнято характеризувати крізь призму трьох її невід'ємних складових. Тому інфраструктуру ринку лізингу доцільно умовно представити регулятивною, функціональною та інформаційною складовою.

Регулятивна складова інфраструктури ринку представлена нормативно-правовою базою, що регулює діяльність лізингових інститутів на ринку лізингу та забезпечує нагляд за успішною організацією і реалізацією лізингу. І, відповідно, вдосконалене законодавство в галузі лізингу впливатиме на зростання основних кількісних та якісних показників розвитку ринку. Так, на нашу думку, однією з основних причин швидкого відновлення вітчизняного ринку лізингу стало прийняття нового Податкового кодексу України від 02.12.2010 р., положення якого усунули неточності та суперечності, що існували в оподаткуванні лізингових операцій. Зокрема, новації цього законодавчого акта дають змогу застосовувати метод прискороного зменшення залишкової вартості для об'єктів четвертої та п'ятої амортизаційних груп, що робить лізинг автомобілів та обладнання більш привабливим для суб'єктів господарювання, аніж кредит. Се-

ред інших змін в оподаткуванні лізингових операцій варто виділити скасування вимоги про оподаткування ПДВ комісійної винагороди лізингодавців за операціями фінансового лізингу внаслідок перевищення нею подвійної облікової ставки НБУ, а також усунення обмежень щодо максимальної суми витрат на страхування об'єктів лізингу, які можна відносити до валових витрат (за колишнім податковим законодавством такі видатки не повинні були перевищувати 5 % від суми валових витрат лізингодавця за звітний період). Як позитивний наслідок введення цих новацій, ринок лізингу в Україні за 9 місяців 2012 р. зріс більш ніж на 4 млрд грн.

Сьогодні український ринок лізингу заповнений тільки на 12 %, що свідчить про великий потенціал подальшого розвитку. Незважаючи на політичні складнощі в країні, ринок фінансового лізингу показує хорошу динаміку зростання, все більше компаній і приватних споживачів починають розуміти переваги лізингу і вибирати його як найбільш ефективний і надійний варіант фінансування купівлі основних коштів.

Розвиток українського ринку лізингових послуг залежить також від обізнаності потенційних клієнтів про лізинг. Гарантією позитивної динаміки зростання ринку лізингу є широка інформованість про те, що лізинг дозволяє обом сторонам досягати своїх цілей: клієнтам — переоснащувати виробничі потужності і розвивати бізнес, а лізинговим компаніям — реалізовувати фінансові проекти та розширювати комплекс послуг. Комплекс заходів, який доцільно провести для активізації розвитку лізингу в Україні, можна доповнити також наступними пропозиціями:

- зниження вартості кредитних ресурсів до рівня, який не перевищував би 20% річних, для забезпечення ефективності лізингових операцій;

- зниження вартості нотаріальних послуг з оформлення договорів лізингу з метою послаблення фінансового навантаження на учасників лізингової угоди;

- надання податкових пільг щодо операцій з міжнародного лізингу для ввезення на територію України високотехнологічного устаткування;

- створення лізингових центрів, які спеціалізувалися б на обслуговуванні малих підприємств;

- організація при обласних лізингових центрах відділів з формування бази даних про попит та пропозицію на обладнання й устаткування;

- розробка державної програми підтримки лізингу, яка передбачала б залучення банківського сектора до розвитку лізингових послуг [6].

Функціональна складова інфраструктури

ринку лізингу виступає не менш важливою її складовою, яка представлена фінансово-кредитними та спеціалізованими організаціями-учасниками, що безпосередньо здійснюють свою діяльність у сфері лізингу. Серед класичних учасників функціональної інфраструктури визначають: лізингодавця, виробника/продавця лізингових послуг та лізингоотримувача. Отже, на сучасному етапі розвитку ринку лізингу України відбувається погіршення фінансового стану лізингодавців та їх платоспроможності як прояв негативного наслідку кризи. Особливо часто таку тенденцію спостерігали в тих лізингових компаніях, які погано структурували власний лізинговий портфель, не приділяючи достатньої уваги ризик-менеджменту та аналізу кредитоспроможності лізингоотримувачів. Окрім цього, в складному становищі опинилися незалежні лізингові компанії, у структурі акціонерів яких немає потужної банківської установи або виробника (постачальника) предметів лізингу. Так, у 2011 р. 14 незалежних лізингових компаній припинили свою діяльність, а у I кварталі 2012 р. — ще 24 [2].

Станом на 31 грудня 2011 р. вартості активів виділяють таких найбільших лізингодавців-членів Асоціації "Українське Об'єднання Лізингодавців": ВТБ Лізинг Україна, Райффайзен Лізинг Аваль, ІНГ Лізинг Україна, УніКредит Лізинг, ОТП Лізинг.

Інформаційна складова інфраструктури ринку лізингу містить спеціалізовані та інформаційні видання, які висвітлюють проблеми з організації та розвитку лізингу в Україні та світі. Мета інформаційної складової полягає у формуванні системи оперативного отримання даних про поточний стан лізингу в Україні, галузеву спеціалізацію об'єктів лізингу; тенденції його розвитку та ефективно поєднання на цій основі інтересів усіх суб'єктів лізингового бізнесу. На сучасному етапі розвитку лізингу в Україні формується лізингова структурна індустрія за допомогою українського об'єднання лізингодавців та Всеукраїнської Асоціації лізингу "Укрлізинг", функціонує інформаційний проект "Лізинг Україна" для лізингових компаній України та їх посередників

ВИСНОВКИ

Розвиток лізингу є особливо актуальним для України з огляду на такі обставини. По-перше, українська економіка характеризується високим ступенем зношеності основних фондів. При цьому підприємства змушені фінансувати інвестиції переважно із власних коштів, оскільки кредити банків, кошти інсти-

тутів спільного інвестування та інші джерела зовнішнього фінансування складають порівняно невеликий відсоток від загального обсягу капітальних вкладень в економіці. По-друге, у країні недостатньо розвинутим є сектор малих та середніх підприємств, насамперед через ускладнений доступ до фінансування. Активне впровадження лізингових операцій сприятиме оновленню основних фондів завдяки збільшенню доступу підприємств до зовнішніх джерел фінансування інвестицій і розвитку малого та середнього бізнесу завдяки більшій доступності лізингових операцій порівняно з іншими інструментами запозичень.

Проте, в умовах стрімкого зростання обсягів лізингу прогнозують, що ринок лізингу в Україні поки що не зможе задовольнити високий попит на лізингові послуги, що зумовлено фінансовою слабкістю вітчизняних лізингових компаній, нерозвиненістю вітчизняного фондового ринку, неналагодженим механізмом державного фінансування лізингу.

Література:

1. Беліков О. Лізинг і його правове регулювання у вітчизняному законодавстві // Юридичний журнал. — 2008. — № 5 (71). — С. 103—108.
  2. Внукова І.М., Бадзим О.С., Череватенко В.А. Оцінка можливостей розвитку фінансового лізингу в Україні // Актуальні проблеми економіки. — 2009. — № 9. — С. 494.
  3. Лісовська Н. Фінансово-економічна сутність лізингової діяльності // Вісник КНТЕУ. — 2010. — № 1. — С. 92—100.
  4. Лозінська К.В. Лізинг як інструмент оновлення матеріально-технічної бази // Збірник матеріалів ВКІ Третьої Міжнародної науково-практичної конференції: "Економіка регіону: структура, особливості, динаміка розвитку". — 2010 р. — С. 83—86.
  5. Підсілецька Г.М., Денисенко П.А. Фінансовий лізинг як механізм державної підтримки техніко-технологічного забезпечення сільського.
  6. Посібник з лізингу: навч. посібн. / за ред. Л.Я. Снігур. — К., 2009. — С. 349.
  7. Рейтинг лізингових компаній за результатами 2011 р. [Електронний ресурс]. — Доступний з <http://www.leasing.org.ua/ua/rating/2011/>.
  8. Підсумки діяльності лізингодавців за 2011 рік [Електронний ресурс]. — Доступний з <http://www.leasing.org.ua/ua/bulletin/>
  9. Інвестиції в основний капітал [Електронний ресурс]. — Доступний з <http://www.ukrstat.gov.ua/>
- Стаття надійшла до редакції 26.10.2012 р.